

Π.4.3.7 Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της
Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά

Τίτλος:

«Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;»

Περιγραφικός υπότιτλος:

«Ζητήματα πρόσληψης στη Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου»

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΑΡΜΠΑΝΗ

Θεσσαλονίκη 2015

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (EFNID)
ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΦΟΡΕΩΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ALTE)

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Διαμόρφωση Μεθοδολογίας Ψηφιακής Διαμόρφωσης των σχολικών βιβλίων και έντυπου εκπαιδευτικού υλικού για τα Γλωσσικά μαθήματα, Ψηφιακή Διαμόρφωση των σχολικών βιβλίων για τα Γλωσσικά μαθήματα, Αναζήτηση και Προσαρμογή πρόσθετου Εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας» (MIS: 296442) – (υπ' αριθμ. 11736/12-08-2010 Απόφαση Ένταξης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.4.3.7. Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΕΥΗ ΜΗΤΡΟΥΣΗ & ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2313 331500, Φαξ: 2313 331502, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;

Περιγραφικός υπότιτλος

Ζητήματα πρόσληψης στη Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου

Δημιουργός

Παρασκευή Σαρμπάνη

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2015

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Προτεινόμενη Χρονική διάρκεια

15 ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου θα πρέπει μαθητές και εκπαιδευτικός να είναι εξοικειωμένοι με τις απαιτήσεις της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, μιας και με τον τρόπο αυτό θα εργαστούν σε όλη τη διάρκεια της διδακτικής πρότασης. Ο εκπαιδευτικός θα χρειαστεί να δημιουργήσει ένα Wiki (ή όποια άλλη πλατφόρμα επικοινωνίας και συνεργασίας θεωρηθεί πρόσφορη) και να ξεναγήσει τους μαθητές του σε αυτήν και στον τρόπο χρήσης της, σε περίπτωση που δεν το γνωρίζουν.

Οι μαθητές θα πρέπει να κατέχουν βασικά στοιχεία χρήσης κάποιου προγράμματος επεξεργασίας κειμένου. Όσον αφορά τη συγγραφή κειμένου δημιουργικής γραφής που τους ζητείται στην τρίτη φάση, χρήσιμο θα είναι να έχουν

σχετική εμπειρία, αν και η διδακτική πρόταση μπορεί να εφαρμοστεί και χωρίς τη συγκεκριμένη προϋπόθεση. Σε όλη τη διάρκεια των μαθημάτων οι μαθητές θα πρέπει να αναζητήσουν ελεύθερα στο διαδίκτυο υλικό για το πρόσωπο με το οποίο θα ασχοληθούν κατά την τρίτη φάση· κάτι τέτοιο προϋποθέτει πως διαθέτουν τις σχετικές δεξιότητες. Γνωστικά θα βοηθήσει, αν γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των δημοτικών τραγουδιών, μιας και στη δεύτερη φάση θα τους ζητηθεί να αναγνωρίσουν συγγένειες της *Φυλλάδας* με άλλα κείμενα.

Προτιμότερο είναι όλη η διδασκαλία να γίνει στην αίθουσα πληροφορικής, για να έχουν πρόσβαση οι μαθητές σε διάφορα κείμενα αναρτημένα στο διαδίκτυο αλλά και στο Wiki, στο περιβάλλον του οποίου θα βρουν τα φύλλα εργασίας και θα ανεβάσουν τα δικά τους κείμενα· αν κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό, θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις. Για την πρώτη ώρα είναι απαραίτητο επίσης προβολικό μηχανήμα για τις φωτογραφίες που χρησιμοποιούνται ως έναυσμα για τη συζήτηση, καθώς και για το συννεφόμετρο (για την κατασκευή του οποίου χρειάζεται επίσης σύνδεση στο διαδίκτυο και υπολογιστής).

Η πρόταση διδακτικής αξιοποίησης στηρίζεται

—

Η πρόταση διδακτικής αξιοποίησης αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην πρώτη φάση του σεναρίου, με αφορμή τις αναπαραστάσεις των ίδιων των μαθητών για τον Αλέξανδρο καθώς και εικαστικές του αναπαραστάσεις, οι μαθητές συζητούν για τις διαφορετικές αποτυπώσεις του ήρωα και εισάγονται στην προβληματική που θα μας απασχολήσει τις επόμενες ώρες. Στη δεύτερη φάση μελετούν το κείμενο της *Φυλλάδας του Μεγαλέξαντρου* και το προσεγγίζουν με βάση τους εξής άξονες: α) τα χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου της *Φυλλάδας* και η δική μας πρόσληψη της μορφής του σήμερα, β) τα χαρακτηριστικά των λαϊκών

αφηγήσεων που αξιοποιεί η Φυλλάδα και γ) η σχέση της Φυλλάδας με μύθους και άλλες παραδόσεις. Στην τρίτη φάση οι μαθητές καταπιάνονται με το υλικό που έχουν συγκεντρώσει τις προηγούμενες ώρες σχετικά με κάποια ιστορική μορφή που έχουν διαλέξει με βάση το υλικό αυτό και τη δική τους πρόσληψη της συγκεκριμένης μορφής, γράφουν ένα αφήγημα στο οποίο επιχειρούν να την αποδώσουν λογοτεχνικά. Στο τέλος της δεύτερης και της τρίτης φάσης προβλέπεται χρόνος για την παρουσίαση των εργασιών και τη συζήτηση της ολομέλειας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη, άξονας συνοχής-ιδέα, πλαίσιο αξιοποίησης/ενσωμάτωσης

Ο Μέγας Αλέξανδρος είναι μια μορφή που βρίσκεται συχνά στην επικαιρότητα με διάφορες αφορμές: ας θυμηθούμε την κινηματογραφική βιογραφία του που γύρισε ο Όλιβερ Στόουν, τη συνεχιζόμενη εμπλοκή με τη γείτονα FYROM για τα δικαιώματα στην κληρονομιά του Αλέξανδρου και πιο πρόσφατα τον τάφο της Αμφίπολης, τις επιστημονικές διαμάχες που ακολούθησαν και τις ιδεολογικές χρήσεις και καταχρήσεις που επιχειρήθηκαν· δεν θα μπορούσε να μην είναι όντως ένα κομμάτι αυτοπροσδιορισμού της νεοελληνικής ταυτότητας. Συγχρόνως, ο Αλέξανδρος είναι πολύ περισσότερο κοσμοπολίτης· η μορφή του έχει εμπνεύσει διαχρονικά διάφορους λαούς και πολιτισμούς. Και στους ίδιους, όμως, τους μαθητές η μορφή αυτή φαντάζει ιδιαίτερα γοητευτική, ντυμένη με ένα πέπλο ηρωικού ρομαντισμού. Η επίμονη αυτή μορφή αποτελεί, λοιπόν, τη μία εκκίνηση του σεναρίου.

Η άλλη του αφετηρία είναι η ίδια η στάση των μαθητών μας απέναντι στα κείμενα· στο μάθημα της λογοτεχνίας συχνά τους λείπει η αυτοπεποίθηση και ακολούθως το κίνητρο να επιχειρήσουν τη δική τους ανάγνωση των κειμένων με τα οποία έρχονται σε επαφή. Για τους περισσότερους προϋποτίθεται πως υπάρχουν για κάθε κείμενο κλειδιά ερμηνευτικά που οδηγούν σε παγιωμένες ερμηνείες· τα κλειδιά αυτά κρατά σφιχτά και ζηλότυπα ο εκπαιδευτικός και οι ίδιοι θα πρέπει να μαντέψουν, να μελετήσουν, να αποστηθίσουν τη «σωστή» απάντηση για να

οδηγηθούν στη «σωστή» ερμηνεία. Θεωρήθηκε, λοιπόν, πως η ενασχόληση με την προβληματική που εισήγαγαν οι θεωρίες της πρόσληψης και της αναγνωστικής ανταπόκρισης μόνο θετικά –και βέβαια πολύ απελευθερωτικά– μπορούν να λειτουργήσουν για το μάθημα της λογοτεχνίας και τους μαθητές-αναγνώστες. Η ενασχόληση αυτή θα επιχειρηθεί βέβαια όχι σε επίπεδο θεωρητικό, αλλά με έναν τρόπο που να εστιάζει στην προσέγγιση και την εμπειρία των ίδιων των μαθητών-αναγνωστών.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να συνειδητοποιήσουν:

- ότι ένα λογοτεχνικό κείμενο δεν μένει στατικό και απαράλλακτο μέσα στον χρόνο, αλλά διαμορφώνεται και από το βλέμμα του ίδιου του αναγνώστη.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να γνωρίσουν κάποια χαρακτηριστικά των λαϊκών αφηγήσεων.
- να γνωρίσουν χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής μορφής του Αλέξανδρου της Φυλλάδας.
- να συνειδητοποιήσουν ότι σε ένα λογοτεχνικό κείμενο ο συγγραφέας αναμιγνύει διάφορα υλικά για την αποτύπωση της μορφής που πλάθει και ότι την ίδια διαδρομή ακολουθούν και οι ίδιοι ως αναγνώστες.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να εντοπίζουν χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε μια λογοτεχνική μορφή.

- να σχολιάζουν τον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνουν οι ίδιοι ως αναγνώστες ένα κείμενο και τα σημεία στα οποία αποκλίνει ή συγκλίνει η δική τους ανάγνωση σε σχέση με άλλες αναγνώσεις του κειμένου.
- να παρατηρούν απηχήσεις άλλων κειμένων και παραδόσεων σε ένα λογοτεχνικό κείμενο.

Διδακτικές πρακτικές

Ο χρόνος μοιράζεται μεταξύ συζητήσεων της ολομέλειας και ομαδικής εργασίας. Οι συζητήσεις της ολομέλειας αξιοποιούνται για την εισαγωγή στη θεματική που θα μας απασχολήσει, καθώς και για την παρουσίαση των εργασιών και τη συζήτηση των θεμάτων που προκύπτουν κατά την επεξεργασία του κειμένου. Στη διάρκεια των συζητήσεων ο εκπαιδευτικός επιχειρεί να θέσει νέα –και όπου είναι δυνατό βαθύτερα– ερωτήματα, να εισαγάγει καινούριες προοπτικές, να επαναφέρει τη συζήτηση στους άξονες που μας ενδιαφέρουν, αν παρατηρεί αποπροσανατολισμό της συζήτησης. Βοηθητικό ρόλο έχει και στη διάρκεια της κατά ομάδες εργασίας, καθώς, όταν του ζητηθεί, παρεμβαίνει για να φωτίσει σημεία που δυσκολεύουν τους μαθητές και να προσανατολίσει την εργασία τους.

Ε. ΛΕΙΠΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η *Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου* αποδείχθηκε ένα κείμενο με εξαιρετική αντοχή μέσα στον χρόνο: υπήρξε λαϊκό ανάγνωσμα με εντυπωσιακή δημοφιλία σχεδόν ως τις μέρες μας. Όμως, πέρα από τη *Φυλλάδα*, ο Αλέξανδρος συνεχίζει να είναι μια μορφή που εμπνέει με πολλούς τρόπους ανθρώπους από ποικίλα περιβάλλοντα και πολιτισμούς, ανθρώπους που διακρίνουν σε αυτόν διαφορετικές όψεις και προβάλλουν πάνω του διαφορετικές προσδοκίες. Ειδικά για τους εφήβους ο Αλέξανδρος είναι μια μορφή γοητευτική, που σε ηλικία πολύ κοντινή στη δική τους ρίχτηκε στην περιπέτεια της κατάκτησης του κόσμου. Για τους παραπάνω λόγους θεωρήθηκε το κείμενο αυτό μια καλή ευκαιρία να τεθούν ερωτήματα που αφορούν

τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουμε ένα λογοτεχνικό κείμενο –εν προκειμένω μάλιστα ένα κείμενο που μεταμορφώνει μια μορφή ιστορική–, πώς και τί διαβάζουμε σε αυτό· ζητήματα, δηλαδή, που φέρνουν στο επίκεντρο την ίδια την αναγνωστική μας ταυτότητα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο δεν ακολουθεί το [Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας της Α' Λυκείου](#). Εντούτοις, τη διδακτική αυτή πρόταση διατρέχουν ζητήματα που τίθενται ως προβληματισμοί στο συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών, όπως η πολλαπλότητα των ερμηνευτικών προσεγγίσεων και η κριτική τους αντιμετώπιση, η διερεύνηση των παραγόντων που συμβάλλουν στην πρόσληψη των λογοτεχνικών κειμένων, ο εντοπισμός των προσδιοριζόμενων ιστορικά αξιών και ιδεών που ενυπάρχουν σε λογοτεχνικά κείμενα, η κριτική τοποθέτηση των μαθητών απέναντι σε αυτές, η ανάδειξη της ιστορικότητας των ποικίλων παραμέτρων του λογοτεχνικού φαινομένου. Από την άποψη αυτή η παρούσα διδακτική πρόταση, αν και δεν καταπιάνεται με τις θεματικές που προτείνει το παραπάνω πρόγραμμα σπουδών, θεωρούμε πως βρίσκεται σε διάλογο με αυτό. Επιπλέον, παρόλο που το σενάριο δεν κινείται διαθεματικά, πιστεύουμε πως η ενασχόληση των μαθητών με τον Αλέξανδρο στο μάθημα της Ιστορίας κατά την ίδια σχολική χρονιά θα βοηθήσει στην ανάδειξη ζητημάτων που αφορούν τη διαφορετική προσέγγιση του ιστοριογραφικού λόγου και της λογοτεχνίας, τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις κατά την αποτύπωση μιας ιστορικής μορφής. Ακριβώς, πάντως, επειδή η διδακτική πρόταση δεν ακολουθεί το ισχύον πρόγραμμα σπουδών, προτείνεται να πάρει τη μορφή project διάρκειας 15 ωρών που θα δουλευτεί στο πλαίσιο του μαθήματος της λογοτεχνίας· θα αφιερώνονται μία έως τρεις ώρες στο τέλος κάθε μήνα, στη διάρκεια των οποίων θα εργάζονται οι μαθητές μέσα στην τάξη και θα τίθενται οι στόχοι για την επόμενη συνάντηση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιούν το Wiki –ή όποιο άλλο διαδικτυακό περιβάλλον θεωρούν πρόσφορο– για τη μεταξύ τους επικοινωνία και συνεργασία, καθώς και για ανατροφοδότηση και αναστοχασμό. Στόχος είναι μέσω αυτού να δημιουργηθεί μια ηλεκτρονική ερμηνευτική κοινότητα που θα λειτουργεί και εκτός του σχολικού χρόνου και των φυσικών ορίων της τάξης. Οι μαθητές, επίσης, περιηγούνται ελεύθερα στο διαδίκτυο, προσπαθώντας να εντοπίσουν υλικό σχετικά με το ιστορικό πρόσωπο με το οποίο θα ασχοληθούν στη Γ' φάση· προφανώς προϋποτίθενται σχετικές δεξιότητες αναζήτησης, οι οποίες και περιγράφονται παραπάνω (βλ. Προϋποθέσεις για δάσκαλο και μαθητή).

Κείμενα

A. Νεοελληνικής λογοτεχνίας

—

B. Δημόδους ελληνικής γραμματείας

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Α' Λυκείου

[Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου, «Περί των τόπων του σκότους»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων-Υποστηρικτικό/Εκπαιδευτικό υλικό

[Η Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου](#)

Διδακτική πορεία

Για λόγους που εξηγήθηκαν και παραπάνω (βλ. Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο), προτιμήθηκε στην εκδοχή που προτείνεται εδώ η διδακτική πρόταση να πάρει τη μορφή project. Καταρχάς, γίνεται εισαγωγή στο θέμα που θα μας απασχολήσει, στις φάσεις 1 και 2 δουλεύουμε πάνω στο κείμενο της Φυλλάδας, ενώ στη Φάση 3 επιχειρούμε κάποια από τα ζητήματα που ήδη τέθηκαν να τα αξιοποιήσουμε σε κείμενα τα οποία θα παραχθούν από τους μαθητές.

Εισαγωγή (2 διδακτικές ώρες)

Το πρώτο δίωρο ξεκινά στην αίθουσα διδασκαλίας με την τάξη σε ολομέλεια. Θα χρειαστούμε προβολικό μηχάνημα, φορητό υπολογιστή και σύνδεση στο διαδίκτυο· αν οι προϋποθέσεις αυτές δεν πληρούνται στην κανονική τάξη, τότε χρειάζεται να μεταφερθούμε στο εργαστήριο της πληροφορικής. Χωρίς να δοθεί καμία άλλη οδηγία, ζητούμε από τους μαθητές να μας πουν μία-δύο λέξεις που τους έρχονται στον νου όταν ακούν το όνομα του Μεγαλέξανδρου. Ο εκπαιδευτικός ή κάποιος μαθητής που γνωρίζει να χειρίζεται την εφαρμογή [Wordle](#) μεταφέρει τις απαντήσεις στη διαδικτυακή εφαρμογή και ολοκληρώνοντας εμφανίζεται ένα συννεφόλεξο που αποτυπώνει συγκεντρωτικά την εικόνα της τάξης για τον Αλέξανδρο. Όσο πιο αντικρουόμενες και αντιθετικές είναι οι απόψεις αυτές, τόσο χρησιμότερο θα αποδειχθεί για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει. Ζητούμε από τους μαθητές να σχολιάσουν την εικόνα του Αλέξανδρου που αποτυπώνεται, αλλά και να δικαιολογήσουν τη δική τους επιλογή, να μοιραστούν με την ολομέλεια πώς δημιουργήθηκε η δική τους εικόνα για αυτόν: επηρεασμένοι από ποιες πηγές, ποιες αναπαραστάσεις, ποια συγκεκριμένα σχημάτισαν την άποψή τους.

Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε στην οθόνη του προβολικού μηχανήματος δύο ζεύγη φωτογραφιών, τον πίνακα «[Ο Μέγας Αλέξανδρος και ο Παύλος Μελάς](#)» του Νίκου Εγγονόπουλου και μια [προτομή](#) του Αλέξανδρου από την ελληνιστική εποχή από τη μια, τον «[Αλέξανδρο](#)» του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου και [φωτογραφία](#) από παράσταση του θεάτρου σκιών «Ο Μεγαλέξανδρος και το καταραμένο φίδι» από την άλλη, και ζητούμε από τους μαθητές να μας απαντήσουν α) πώς απεικονίζεται ο Αλέξανδρος σε καθεμιά από τις αναπαραστάσεις αυτές, β) ποια είναι τα ιδιαίτερα, αποκλίνοντα χαρακτηριστικά καθεμιάς αλλά και τα κοινά στοιχεία που μοιράζονται, γ) ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κοινού στο οποίο υποθέτουν πως απευθυνόταν καθεμιά, δ) αν παρατηρούν να δανείζονται στοιχεία από άλλα συγκεκριμένα. Τους ζητούμε να σχολιάσουν επιμέρους ενδιαφέροντα στοιχεία κάθε αποτύπωσης του Αλέξανδρου, όπως την προστατευτική κίνηση του εγγονοπουλικού Αλέξανδρου προς

τον Παύλο Μελά, τη συνύπαρξη ενός πραγματικού προσώπου με ένα υπερφυσικό πλάσμα στο θέατρο σκιών, τη συγγένεια της μορφής του Αλέξανδρου στον Θεόφιλο με αυτήν του Κολοκοτρώνη.

Σκοπός της συζήτησης είναι να συζητηθούν οι διαφορετικές αποτυπώσεις που μπορεί να πάρει η μορφή του Αλέξανδρου (χαρισματικός έφηβος, ικανός στρατηγός και έξυπνος πολιτικός, ημιθεϊκή μορφή, αλλά και σφαγέας και καταστροφέας, αλαζόνας και πείσμων, αντικείμενο διαχρονικής κοινής λατρείας για πολλούς λαούς αλλά και στο πρόσφατο παρελθόν μήλον της έριδας για γειτονικές χώρες), αλλά και πόσο πρωτεύει η μορφή του, που ενσωματώνει στοιχεία από την ιστορικότητα της εποχής και της κοινωνικής ομάδας που υποδέχεται τον θρύλο του.¹

Ενημερώνουμε τους μαθητές πως στα επόμενα μαθήματα θα ασχοληθούμε με τη *Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου*, ένα κείμενο της δημόδους μεσαιωνικής γραμματείας εμπνευσμένο από τον Αλέξανδρο, ένα λαϊκό ανάγνωσμα, του οποίου η δημοφιλία συνεχίστηκε σχεδόν ως και τις μέρες μας. Τους ζητούμε να δώσουν έναν ορισμό του λαϊκού αναγνώσματος και του τρόπου με το οποίο αυτό κυκλοφορούσε και διαβαζόταν από το κοινό στο οποίο απευθυνόταν – θα μπορούσαμε, επίσης, να αξιοποιήσουμε τους ενδεχόμενους συνειρμούς που δημιουργεί η λέξη «φυλλάδα». Αναμένουμε πως οι μαθητές θα μπορέσουν να απαντήσουν ότι η λαϊκή λογοτεχνία απευθυνόταν σε ένα ευρύ, τις περισσότερες φορές όχι εγγράμματο, κοινό και ότι αξιοποιούσε μοτίβα και θέματα από προφορικές αφηγήσεις. Ρωτούμε, ακόμη, τι μορφή πήραν τα λαϊκά αναγνώσματα στους νεότερους χρόνους και ζητούμε να μας

¹ Στο σημείο αυτό, αν ο χρόνος επαρκεί, μπορούμε να παρεμβάλουμε και μια περιήγηση των μαθητών σε άλλα έργα τέχνης που δείχνουν πόσο γοητευτική υπήρξε και συνεχίζει να είναι η μορφή του Αλέξανδρου, όχι μόνο για τους Έλληνες. Ενδεικτικά αναφέρουμε την ταινία του 1941 από την Ινδία [Sikandar](#), το τραγούδι των Iron Maiden “[Alexander the Great](#)”, την [ταινία](#) του Όλιβερ Στόουν για τον Μέγα Αλέξανδρο, το αφιερωμένο στον Αλέξανδρο επικό ποίημα του Πέρση ποιητή του 12ου αι. Νιζαμί Γκανζαβί, αλλά και τις διαδεδομένες σε όλη την ελληνική επικράτεια [λαϊκές αφηγήσεις](#) για τις γοργόνες-αδερφές του Μεγαλέξανδρου, τις οποίες αξιοποίησε λογοτεχνικά ο Καρκαβίτσας.

δώσουν παραδείγματα· ακόμη κι αν οι μαθητές μας αδυνατούν να αναφερθούν στην ιστορία του είδους (παραλογοτεχνία, λαϊκά εικονογραφημένα περιοδικά, κόμικς), σίγουρα κάποια στιγμή θα ακουστεί πως τον ρόλο που είχαν παλιότερα τα λαϊκά αναγνώσματα τον έχει εδώ και αρκετές δεκαετίες η τηλεόραση – είναι, άλλωστε, κάτι που εμπίπτει στην εμπειρία τους.

Καθώς το πρώτο αυτό, εισαγωγικό δώρο προχωρεί προς την ολοκλήρωσή του, τους ενημερώνουμε τέλος πως η μελέτη μας θα κινηθεί στους εξής άξονες:

- 1) Χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου της *Φυλλάδας* και η δική μας πρόσληψη της μορφής του σήμερα.
- 2) Χαρακτηριστικά των λαϊκών αφηγήσεων που αξιοποιεί η *Φυλλάδα*.
- 3) Σχέση της *Φυλλάδας* με μύθους και άλλες παραδόσεις.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και παραπέμπονται στο περιβάλλον της [Δημόδους Γραμματείας](#) από τις Ψηφίδες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας· τους ζητούμε για την επόμενη φορά να διαβάσουν τα αποσπάσματα που φιλοξενούνται εκεί από τη [Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου](#). Στο διάστημα που θα μεσολαβήσει μέχρι τότε, τους ενθαρρύνουμε να αξιοποιήσουν το περιβάλλον ασύγχρονης επικοινωνίας το οποίο θα χρησιμοποιήσουμε,² ώστε να διαλευκανθούν τυχόν σημεία που τους δυσκολεύουν είτε λεξιλογικά είτε πραγματολογικά. Τους ενημερώνουμε, επίσης, πως κάθε ομάδα θα πρέπει να διαλέξει ένα πρόσωπο του πρόσφατου ή απώτερου παρελθόντος στο οποίο θα βασίσει την εργασία της κατά την τρίτη φάση· αφού συγκεντρώσουν πρωτογενές και δευτερογενές υλικό, θα συνθέσουν ένα δημιουργικής γραφής αφήγημα, στο οποίο θα αποτυπώνεται ο τρόπος με τον οποίο διαβάζουν οι ίδιοι τη μορφή αυτή.

² Δεν θεωρούμε απαραίτητο να εργαστούν οι μαθητές σε κάποιο συγκεκριμένο περιβάλλον, αλλά αφήνεται στην προτίμηση του εκπαιδευτικού και της συγκεκριμένης ομάδας μαθητών. Η εκδοχή πάντως που προτείνεται εδώ θα βασιστεί στη χρήση Wiki.

Φάση 1 (5 διδακτικές ώρες): Ενσωμάτωση χαρακτηριστικών των λαϊκών αφηγήσεων στη Φυλλάδα, επανάληψη μοτίβων από μύθους και παραδόσεις, επιρροές από άλλα κείμενα.

Το πρώτο δίωρο της φάσης αυτής ξεκινά στο εργαστήριο της πληροφορικής με τους μαθητές χωρισμένους σε ομάδες των τριών-τεσσάρων ατόμων. Θα μπορούσαμε, με τις κατάλληλες προσαρμογές, να παραμείνουμε στη συνήθη τάξη· είναι, πάντως, προτιμότερο να εργαστούμε σε αίθουσα που διαθέτει υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο, μιας και οι μαθητές θα χρειαστεί να έχουν μπροστά τους διάφορα κείμενα (και επομένως ο ψηφιακός διαμοιρασμός τους είναι ευκολότερος) και να εργαστούν στο Wiki, ώστε η δουλειά τους να είναι έπειτα προσβάσιμη από τον εκπαιδευτικό και τις άλλες ομάδες.

Καθοδηγούμε, λοιπόν, τους μαθητές να διαβάσουν το [εισαγωγικό σημείωμα](#) που συνοδεύει τα αποσπάσματα στο περιβάλλον της Δημόδους Γραμματείας και την [εισαγωγή](#) του Αλέξανδρου Πάλλη και τους παραπέμπουμε στον Κόμβο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, στην ενότητα «Μακεδονία εν μύθοις φθεγγομένη», για να διαβάσουν στην υποενότητα «[Από την αρχαία στη νέα μυθολογία](#)» το κεφάλαιο «Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;». Ολοκληρώνοντας, τους ζητούμε να περιγράψουν τις μεταμορφώσεις που πήρε η μορφή του Αλέξανδρου στο κείμενο της *Φυλλάδας* από εποχή σε εποχή, από περιοχή σε περιοχή και από πολιτισμό σε πολιτισμό. Η σύντομη αυτή συζήτηση έχει σκοπό να προϊδεάσει τους μαθητές ότι το κείμενο στη μορφή που το έχουν μπροστά τους βρίσκεται σε διάλογο τόσο με άλλα κείμενα όσο και με τις συμβάσεις ενός συγκεκριμένου γραμματειακού είδους, αποτυπώματα των οποίων θα επιχειρήσουν να ανιχνεύσουν.

Τους ανακοινώνουμε, λοιπόν, ότι σε πρώτο στάδιο θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε χαρακτηριστικά του γραμματειακού είδους των λαϊκών αφηγήσεων. Η εργασία των μαθητών θα κινηθεί παραγωγικά: θα τους δοθούν χαρακτηριστικά των λαϊκών αφηγήσεων και θα τους ζητηθεί να τα εντοπίσουν στα αποσπάσματα από τη *Φυλλάδα*. Μας ενδιαφέρει να παρατηρήσουν ότι, μέσα από τις συμβάσεις του είδους,

το κείμενο πλάθει δίπλα στον παραδεδομένο Αλέξανδρο της ιστορίας έναν λογοτεχνικό Αλέξανδρο.

Μελετώντας, λοιπόν, τα αποσπάσματα, κάθε ομάδα καλείται να αναζητήσει παραδείγματα που παραπέμπουν στα εξής χαρακτηριστικά στοιχεία των λαϊκών αφηγήσεων:

- γραμμική ροή της αφήγησης
- τριτοπρόσωπος παντογνώστης αφηγητής
- απλή, λαϊκή γλώσσα, λόγος παρατακτικός
- εξωλογικά, μαγικά στοιχεία
- μονολιθικοί ήρωες: καθαρή αντίθεση μεταξύ καλού και κακού
- διδακτική διάθεση.

Οι μαθητές καταγράφουν τα χωρία που θεωρούν κατάλληλα σε φύλλο εργασίας – αναρτημένο στο Wiki–, σχολιάζοντας παράλληλα τους λόγους για τους οποίους διάλεξαν το καθένα και στον τρόπο που αυτό συνδέεται με το αντίστοιχο χαρακτηριστικό.

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης αυτής δραστηριότητας, τους ανακοινώνουμε ότι στη συνέχεια θα αναλάβουν να εντοπίσουν ίχνη από μύθους και παραδόσεις, καθώς και άλλα κείμενα τα οποία τροφοδοτούν εδώ την εξιστόρηση των περιπετειών του Αλέξανδρου.

Αναμένουμε πως οι μαθητές θα εντοπίσουν στα προς μελέτη αποσπάσματα:

- τη χρήση του βυζαντινού χρονολογικού συστήματος.
- τη γέννηση από πατέρα και μητέρα διαφορετικής εθνικής καταγωγής, όπως και στην περίπτωση του Διγενή Ακρίτη.
- τη συμμετοχή της φύσης στη γέννηση αλλά και στις μάχες του, όπως στα δημοτικά τραγούδια.
- τις αναφορές σε χριστιανικές παραδόσεις (προφήτης Δανιήλ, ιερείς που προσομοιάζουν σε ιερείς της χριστιανικής θρησκείας).
- τους χρησμούς και τις προφητείες περί Νέας Ρώμης.

- την αναφορά στη Νήσο των Μακάρων.
- το σχήμα ύβρις-τίσις-νέμεσις που διατρέχει το κείμενο.
- τους αλογάνθρωπους και τους μονοπόδαρους, που ίσως θυμίσουν σε κάποιους μαθητές την *Ιστορίη* του Ηρόδοτου.
- τη σχέση Βουκεφάλα-Αλέξανδρου, της οποίας η περιγραφή ίσως θυμίσει σε κάποιους μαθητές το δημοτικό τραγούδι «Η αρπαγή της γυναίκας του Διγενή».

Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής από τις ομάδες, καθώς και ο βαθμός παρέμβασης του εκπαιδευτικού, θα εξαρτηθεί προφανώς από την αναγνωστική τους εμπειρία. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ο εκπαιδευτικός μπορεί να καθοδηγήσει τους μαθητές, ώστε να καταλήξουν σε συμπεράσματα και να τους παραπέμψει σε κείμενα τα οποία θα τους βοηθήσουν να προχωρήσουν σε επισημάνσεις.

Η εργασία ξεκινά στο συνεχόμενο δώρο που έχουμε στη διάθεσή μας, αλλά συνεχίζεται και ολοκληρώνεται εκτός σχολικής τάξης, με τους μαθητές να αξιοποιούν επιπλέον τις δυνατότητες που προσφέρει το Wiki για ασύγχρονη συνεργασία, καθώς και επικοινωνία μεταξύ τους αλλά και με τον εκπαιδευτικό. Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, ακολουθεί η τρίτη ώρα της φάσης με την παρουσίαση των παρατηρήσεων των μαθητών και τη συζήτηση της ολομέλειας. Μας ενδιαφέρει, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, να αναδειχθεί μέσα από τη συζήτηση α) ότι η *Φυλλάδα* αποτελεί μια λαϊκή αφήγηση που κινείται ελεύθερα μεταξύ των «αληθινών γεγονότων» από τη ζωή και την εκστρατεία του Αλέξανδρου και της μυθοποιημένης αποτύπωσής της μορφής του και β) ότι ενσωματώνει στοιχεία από θρύλους, παραδόσεις και μύθους διαφόρων προελεύσεων, απτηχώντας έτσι το πολιτισμικό περιβάλλον του κοινού για τις ανάγκες του οποίου κυκλοφόρησε.

Στο τελευταίο δώρο, όταν ολοκληρωθεί και η συζήτηση, οι μαθητές αναλαμβάνουν να ενσωματώσουν τα καινούρια στοιχεία που προέκυψαν από τη συζήτηση στις σημειώσεις τους και να ετοιμάσουν την εργασία τους για τη φάση αυτή. Το παραδοτέο μπορεί να πάρει τη μορφή είτε συνεχούς κειμένου που σχολιάζει

τα θέματα που θίχτηκαν στην τάξη με κατάλληλα παραδείγματα είτε με υπομνηματισμό του ίδιου του κειμένου. Και στις δυο περιπτώσεις οι εργασίες των μαθητών αναρτώνται στο Wiki, όπου και λαμβάνουν ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτικό, ενώ τους ζητείται να καταθέσουν σε μορφή σχολίου τις παρατηρήσεις τους για την εργασία των συμμαθητών τους. Και πάλι, αν οι εργασίες δεν ολοκληρωθούν μέσα στο δίωρο, οι ομάδες συνεργάζονται είτε διά ζώσης είτε μέσω του Wiki.

Φάση 2 (5 διδακτικές ώρες): Χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου στη Φυλλάδα, πρόσληψη της μορφής του από εμάς ως αναγνώστες.

Το πρώτο δίωρο της δεύτερης φάσης ξεκινά και πάλι στο εργαστήριο της πληροφορικής με τους μαθητές χωρισμένους σε ομάδες. Θα ακολουθηθεί η ίδια δομή εργασίας όπως και στην προηγούμενη φάση: δίωρη επεξεργασία του υλικού, μονώρη παρουσίαση των ως εκείνο το σημείο συμπερασμάτων, δίωρη συγγραφή της εργασίας.

Στην οθόνη του προβολικού μηχανήματος δείχνουμε το συννεφόμελο, το οποίο σχηματίστηκε την πρώτη, εισαγωγική ώρα με τους χαρακτηρισμούς που απέδωσαν οι μαθητές στον Αλέξανδρο. Επαναφέρουμε τη συζήτηση στις διαφορετικές αποτυπώσεις που συνεισέφερε ο καθένας και τις ποικίλες πηγές από τις οποίες προέκυψαν αυτές και στη συνέχεια ενημερώνουμε τους μαθητές πως στη φάση αυτή θα μελετήσουμε την εικόνα του Αλέξανδρου στο κείμενο της *Φυλλάδας*, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο την προσλαμβάνουν ως αναγνώστες.

Κάθε ομάδα καλείται, λοιπόν, να συγκεντρώσει χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου, σύμφωνα με την «ανάγνωση» του ήρωα που πραγματοποιεί σε κάθε απόσπασμα. Οι μαθητές καταγράφουν σε φύλλο εργασίας που αναρτάται στο Wiki τους χαρακτηρισμούς τους δικαιολογώντας την επιλογή τους. Όπως και προηγουμένως, η εργασία ξεκινά στο συνεχόμενο δίωρο, αλλά ολοκληρώνεται εκτός σχολικής τάξης στο Wiki, μέσω του οποίου οι ομάδες των μαθητών συνεργάζονται

και επικοινωνούν και ο εκπαιδευτικός προσφέρει διευκρινίσεις και βοήθεια, εφόσον του ζητηθεί.

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών τους ακολουθεί η τρίτη ώρα του σταδίου αυτού με την παρουσίαση των παρατηρήσεων των μαθητών και τη συζήτηση της ολομέλειας. Μας ενδιαφέρει να αναδειχθούν οι διαφορετικοί ενδεχομένως τρόποι με τους οποίους οι ομάδες διάβασαν τη μορφή του Αλέξανδρου στα αποσπάσματα από τη *Φυλλάδα*, οι διαφορετικοί χαρακτηρισμοί που του απέδωσαν, προκειμένου να τονιστεί τελικά ότι η ανάγνωση είναι μια ενεργητική διαδικασία στην οποία κάθε αναγνώστης συνεισφέρει με τις προσωπικές του προσδοκίες, προσλαμβάνουσες, εμπειρίες, αναγνωστικές και μη να τεθούν, δηλαδή, στη συζήτηση της ολομέλειας και ζητήματα πρόσληψης του κειμένου από τους ίδιους τους μαθητές ως αναγνώστες.

Προφανώς, ζητήματα πρόσληψης είναι εξαιρετικά δύσκολο να τεθούν σε θεωρητική βάση με τους μαθητές· εκτός από δύσκολο, όμως, είναι και αμφίβολο αν θα ήταν διδακτικά χρήσιμη μια τέτοια θεωρητική προσέγγιση. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό να τεθεί το ζήτημα της σχέσης μεταξύ κειμένου και αναγνώστη, πώς μεταμορφώνεται το ίδιο το κείμενο αλλά και ο αναγνώστης από τη μεταξύ τους επαφή, πώς συναντάται το κείμενο με τις προσδοκίες του αναγνώστη. Προς την κατεύθυνση αυτή, ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει στη φάση της συζήτησης τους μαθητές να εξηγήσουν και να σχολιάσουν στην ολομέλεια τους χαρακτηρισμούς που αποδίδουν στον Αλέξανδρο, επιμένει στα σημεία εκείνα τα οποία κάποιες ομάδες διάβασαν διαφορετικά ή, ελλείψει τέτοιων αντιθέσεων, προτείνει ο ίδιος εναλλακτικές θεωρήσεις. Δεδομένου ότι η *Φυλλάδα* κρατά μια σταθερά θετική στάση απέναντι στον Αλέξανδρο, ρωτούμε τους μαθητές αν σε κάποια σημεία η εικόνα αυτή προσκόπτει πάνω στις ευαισθησίες του σημερινού αναγνώστη. Εφιστούμε, επίσης, την προσοχή τους και ρωτούμε τη γνώμη τους για την προφανή αναλογία μεταξύ Περσών και Τούρκων, για την αναφορά στην ανακατάληψη της Νέας Ρώμης, σε χρησμούς-προφητείες, στην περιγραφή πλασμάτων μαγικών.

Μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης, στο τελευταίο δίωρο, όπως και προηγουμένως, οι μαθητές αναλαμβάνουν να ενσωματώσουν ό,τι καινούριο προέκυψε από τη συζήτηση στις σημειώσεις τους και να ετοιμάσουν την εργασία τους για τη φάση αυτή. Το παραδοτέο μπορεί να έχει και πάλι τη μορφή είτε συνεχούς κειμένου είτε σχολιαστικού υπομνήματος της *Φυλλάδας*. Όπως και στην προηγούμενη φάση, οι εργασίες αναρτώνται στο Wiki για να σχολιαστούν από εκπαιδευτικό και συμμαθητές, ενώ ολοκληρώνονται εκτός σχολικής τάξης μέσω του Wiki.

Φάση 3 (6 ώρες): Από ένα ιστορικό πρόσωπο σε μια λογοτεχνική μορφή σήμερα- ζητήματα πρόσληψης από τους μαθητές στη θέση του συγγραφέα.

Συγγραφή αφηγημάτων (3 ώρες)

Στη φάση αυτή οι μαθητές θα επεξεργαστούν το υλικό που συγκέντρωσαν σχετικά με το ιστορικό πρόσωπο της επιλογής τους και θα το μετατρέψουν, μέσα από άσκηση δημιουργικής γραφής, σε λογοτεχνική μορφή. Ο χρόνος τους θα χωριστεί σε δύο τρίωρα: στο πρώτο, έπειτα από μια εισαγωγική συζήτηση, συγγράφουν τα αφηγήματά τους και στο δεύτερο, μετά την παρουσίαση των εργασιών, ακολουθεί συζήτηση. Περισσότερο χρήσιμη από την ίδια τη συγγραφή προσδοκούμε πως θα είναι η συζήτηση που θα ακολουθήσει κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων, στην οποία τα παιδιά θα σχολιάσουν πώς οι ίδιοι και οι συμμαθητές τους προσέλαβαν – εναλλασσόμενοι στις θέσεις συγγραφέα και αναγνώστη– τις μορφές με τις οποίες καταπιάστηκαν.

Προτού ξεκινήσουμε, θα προσπαθήσουμε να συνοψίσουμε όσα συζητήθηκαν τις προηγούμενες ώρες. Θα πρέπει, επίσης, να καταστεί σαφές στους μαθητές ότι δεν προσπαθούμε να συνθέσουμε ένα λαϊκό ανάγνωσμα στο πρότυπο της *Φυλλάδας*: από τη συζήτηση της προηγούμενης φάσης θα πρέπει να έχουν κατανοήσει ότι δεν είναι δυνατό να αναπαραχθούν οι συνθήκες που είναι απαραίτητες για τη σύνθεση ενός λαϊκού αναγνώσματος. Εδώ, λοιπόν, θα επιχειρήσουν να πειραματιστούν με

ζητήματα πρόσληψης της μορφής που επέλεξαν και με τον τρόπο που θα αποτυπωθεί λογοτεχνικά. Προς την κατεύθυνση αυτή, τους παροτρύνουμε να θυμηθούν τα σχόλιά μας της προηγούμενης φάσης σχετικά με το πώς ακούγεται η ιστορία για τους μονοπόδαρους σε έναν σημερινό αναγνώστη και πώς σε έναν αναγνώστη του 17ου αι.· επίσης, πώς προσλαμβάνουμε σήμερα τα περί προφητειών και πώς παλιότερα· πώς ίσως προσλαμβάνουν διάφορα στοιχεία του κειμένου αναγνώστες με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο, εθνική καταγωγή, αναγνώστες με εμπειρία από διαφορετικό οικιστικό περιβάλλον, αστικό ή μη. Με τη συζήτηση αυτή στοχεύουμε να εστιάσουμε την προσοχή των μαθητών μας στον ρόλο που έχουν συγγραφέας και αναγνώστης στην κατασκευή του κειμένου.

Επομένως, στο πρώτο τρίωρο μελετούν τα κείμενα, τις ιστοσελίδες, τις εικαστικές αναπαραστάσεις τις οποίες συγκέντρωσαν τα μέλη της ομάδας τους για το πρόσωπο της επιλογής τους και ξεκινούν να γράφουν το αφήγημά τους. Είναι δυνατό να προταθούν στους μαθητές μερικές τεχνικές της δημιουργικής γραφής, ώστε να βοηθηθούν στη συγγραφή, δραστηριότητα που ίσως φανεί απαιτητική, ειδικά σε ομάδες παιδιών που δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία· θα μπορούσε, για παράδειγμα, να τους προταθεί η τεχνική των φανταστικών υποθέσεων του Ροντάρι, να επινοήσουν ένα πρόσωπο ή γεγονός το οποίο θα διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο για την πλοκή του αφηγήματός τους και θα αποκαλύψει όψεις του ήρωά τους έτσι όπως τον προσέλαβαν οι ίδιοι, να μεταφέρουν στο σήμερα τη μορφή που επέλεξαν.

Παρουσιάσεις (3 ώρες)

Στο στάδιο αυτό παρουσιάζουν οι ομάδες τα αφηγήματά τους και συζητιούνται τα σχετικά ερωτήματα: *Τί εικόνα είχαν για το αναπαριστώμενο πρόσωπο πριν την ανάγνωση του κειμένου; Ανέτρεψε ή επιβεβαίωσε την εικόνα αυτή το αφήγημα των συμμαθητών τους; Είναι προκλητικό το κείμενο αυτό για την εικόνα που είχαν για το συγκεκριμένο πρόσωπο; Επιχειρεί να επιβεβαιώσει ή να ανατρέψει την κυρίαρχη αναπαράσταση; Ποια στοιχεία προσέθεσε στην αποτύπωση του προσώπου αυτού το*

κείμενο; Ποιους συνειρμούς, συσχετισμούς ξυπνά στους ίδιους ως αναγνώστες το κείμενο των συμμαθητών τους; Με ποιους γλωσσικούς τρόπους έγινε αυτό; Από τί είδος κειμένων φαίνεται να επηρεάζεται ή να «συνομιλεί» το κείμενο των συμμαθητών τους; Ακολουθεί ή ανατρέπει συμβάσεις κάποιου γραμματειακού είδους το κείμενο των συμμαθητών τους;

Η συζήτηση προφανώς θα εξαρτηθεί από τα κείμενα που θα καταθέσουν οι μαθητές· όσο πιο απαιτητικά τα ίδια τα κείμενα των μαθητών-συγγραφέων για τους μαθητές-αναγνώστες, τόσο περισσότερο προκλητική η διαδικασία της ανάγνωσης αλλά και η συζήτηση που θα προκύψει. Προσπαθούμε, πάντως, σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης, να επαναφέρουμε την προσοχή των μαθητών γύρω από τους εξής άξονες:

- Η ιστορικότητα κάθε κειμένου: κάθε κείμενο κουβαλά την εποχή και το πολιτισμικό περιβάλλον εντός του οποίου παράχθηκε. Σε αυτό το σημείο μπορούμε να φέρουμε και παραδείγματα που να συνοψίζουν χαρακτηριστικά τα ζητήματα με τα οποία καταπιάστηκε η διδακτική πορεία ως τώρα: η *Ιστορία* του Ηροδότου γράφτηκε και διαβάστηκε στην εποχή της ως ιστοριογραφικό αφήγημα, σήμερα όμως το διαβάζουμε ως μια φανταστική, γοητευτική αφήγηση, η *Μαντάμ Μποβαρύ* του Φλωμπέρ καταδικάστηκε στην εποχή της ως χυδαίο βδέλυγμα, σήμερα αναγνωρίζεται ως αριστούργημα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.
- Ο κεντρικός ρόλος του αναγνώστη στην πρόσληψη του κειμένου: κάθε κείμενο διαβάζεται διαφορετικά από εποχή σε εποχή και από αναγνώστη σε αναγνώστη, ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες καθενός, την εμπειρία και τη συνείδησή του, τις προσδοκίες και τις προκαταλήψεις του.

ΣΤ. ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΤΗ

Με αφετηρία τη δημοφιλή *Φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου*, επιχειρείται να διερευνηθεί από τους μαθητές ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουμε ένα λογοτεχνικό κείμενο και

μάλιστα ένα κείμενο που μεταμορφώνει μια μορφή ιστορική. Περαιτέρω ζητούμενα καθίστανται η βιωματική συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών της πολλαπλότητας των ερμηνευτικών προσεγγίσεων και η δυνατότητα –αν όχι η αναγκαιότητα– της κριτικής τους αντιμετώπισης. Ανώτερος στόχος η παραγωγή προσωπικού λόγου, ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της προσωπικής και όχι τυποποιημένης και «κατευθυνόμενης» ανάγνωσης των λογοτεχνικών κειμένων.

Η εισαγωγική φάση αφιερώνεται σε συζήτηση της ολομέλειας και οι μαθητές δεν αναλαμβάνουν κάποια εργασία, την οποία θα πρέπει να ενσωματώσουν στον φάκελο μαθητή. Ήδη, όμως, από το πρώτο αυτό δώρο τούς ζητείται να αρχίσουν να χτίζουν το υλικό πάνω στο οποίο θα στηρίζουν την εργασία τους της τρίτης φάσης: τη μεταμόρφωση, δηλαδή, ενός προσώπου ιστορικού σε μορφή λογοτεχνική. Είναι περισσότερο χρήσιμο ο φάκελος μαθητή να έχει μορφή ψηφιακή, ώστε να έχουν ασύγχρονα πρόσβαση σε αυτόν μαθητές και εκπαιδευτικοί. Ειδικά για τη συγκέντρωση υλικού προτείνεται η διαδικτυακή εφαρμογή [Padlet](#), η οποία δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να «κολλούν» πάνω σε έναν «τοίχο» κάθε μορφής υλικό για το πρόσωπο της επιλογής τους – ενώ επιπλέον είναι δυνατή η από κοινού χρήση ενός λογαριασμού.

Στο πρώτο δώρο της πρώτης φάσης οι μαθητές συγκεντρώνουν σε φύλλο εργασίας στον φάκελό τους παραδειγματικά χωρία για τα στοιχεία που τους έχει ζητηθεί να εξακριβώσουν, συνοδεύοντάς τα και από σχόλιο σχετικά με τους λόγους που τα επέλεξαν και τον τρόπο που το καθένα τους συνδέεται με το αντίστοιχο χαρακτηριστικό. Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων και της συζήτησης που θα ακολουθήσει, στο δεύτερο δώρο οι μαθητές αξιοποιούν το φύλλο εργασίας που συμπλήρωσαν και όσες προσθήκες και διορθώσεις έχουν εντωμεταξύ κάνει για να συγγράψουν την εργασία τους που θα είναι είτε ένα συνεχές κείμενο-σχόλιο των θεμάτων που θίχτηκαν στην τάξη είτε ο υπομνηματισμός της ίδιας της *Φυλλάδας*.

Στη δεύτερη φάση οι μαθητές εργάζονται με ανάλογο τρόπο: στο πρώτο δίωρο συγκεντρώνουν σε φύλλο εργασίας στον φάκελο μαθητή σημειώσεις τους σχετικά με χαρακτηριστικά του Μεγαλέξανδρου που εντοπίζουν στη *Φυλλάδα* δικαιολογώντας τις επιλογές τους και, μετά την παρουσίαση και τη συζήτηση, συγγράφουν την εργασία τους σχετικά με τα χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού Αλέξανδρου και την πρόσληψη της μορφής από τους ίδιους ως αναγνώστες (και πάλι η εργασία μπορεί να είναι είτε συνεχές σχολιαστικό κείμενο είτε υπομνηματισμός της *Φυλλάδας*). Φύλλο εργασίας με σημειώσεις και τελική εργασία ενσωματώνονται στον ψηφιακό φάκελο μαθητή, στον οποίο έχει πρόσβαση η ολομέλεια της τάξης και ο εκπαιδευτικός.

Στην τρίτη φάση οι μαθητές καλούνται να γίνουν οι ίδιοι συγγραφείς και να αναπαραστήσουν λογοτεχνικά την ιστορική μορφή που έχουν επιλέξει, αξιοποιώντας το υλικό που συγκεντρώθηκε ήδη από την έναρξη του project στον φάκελό τους. Το ψευδο-λογοτεχνικό κείμενο αναρτάται και αυτό στον ψηφιακό φάκελο, από εκεί το επεξεργάζεται η ομάδα, εκεί ανατρέχει έπειτα κάθε ομάδα αναγνωστών και ο εκπαιδευτικός για να σχολιάσουν είτε πριν είτε και μετά τις παρουσιάσεις και τη συζήτηση της ολομέλειας. Έτσι, ο φάκελος μαθητή γίνεται όχι απλώς ένα αποθετήριο χρήσιμο για την αξιολόγηση και την αυτοαξιολόγηση των μαθητών, αλλά και ένας χώρος ανατροφοδότησης και αναστοχασμού που συνεχίζει ό,τι ξεκίνησε στη φυσική τάξη.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σε μια άλλη εκδοχή του σεναρίου θα μπορούσε να διερευνηθεί η έννοια του ήρωα σε συνδυασμό με άλλα κείμενα αφιερωμένα σε ήρωες: ο τρόπος με τον οποίο αυτός αποτυπώνεται, τα χαρακτηριστικά, οι ιδιότητες και οι πράξεις που τον αναβιβάζουν στην κατηγορία αυτή, η αλλαγή στην ίδια την έννοια μέσα στον χρόνο. Θα μπορούσε, επίσης, το σενάριο να οδηγηθεί προς εντελώς διαφορετική κατεύθυνση και να μελετηθούν οι σχέσεις του κειμένου με τις λαϊκές αφηγήσεις και τα δημοτικά

τραγούδια, εξετάζοντάς το από κοινού με κείμενα που ανήκουν σε αυτά τα γραμματειακά είδη.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Πέρα από τη σύνδεση του σεναρίου με το πρόγραμμα σπουδών, που αιτιολογήθηκε παραπάνω, θεωρούμε πως η ενασχόληση με ένα μόνο κείμενο ίσως είναι υπερβολικά περιοριστική. Από την άλλη, η συγκεκριμένη εστίαση θεωρήθηκε πως θα κάνει περισσότερο ανάγλυφη την προβληματική που διατρέχει το σενάριο. Τέλος, το γεγονός ότι η *Φυλλάδα* ασχολείται με μια μορφή ιστορική δεν θα πρέπει να δώσει την εντύπωση στους μαθητές ότι ζητήματα πρόσληψης προκύπτουν μόνο για τα κείμενα που ασχολούνται με υπαρκτά πρόσωπα· αν, λοιπόν, ο εκπαιδευτικός εντοπίσει τέτοιου είδους παρανοήσεις από τους μαθητές τους, θα πρέπει να επιμείνει ώστε να αποφευχθούν.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

—

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

—